

ความเคลื่อนไหวทางการเมืองของขบวนการนักศึกษาไทยในปี

พ.ศ. 2557 – 2566*

THE SUBLIME STATES OF MIND AND ADMINISTRATORS IN VISUDDHI MAGGA SCRIPTURE

พระครูสังฆรักษ์ยศวีร์ ปมุตโต¹ และ พระพัฒนวัชร พูลสวัสดิ์²

Phrakhrusangharak Yodsawi Pamuttor¹, and Phra Pattanawat Poonsawat²

¹⁻²นักวิชาการอิสระ

¹⁻²Independent Scholar, Thailand

Corresponding author E-mail: weacha@hotmail.com

บทคัดย่อ

ภายใต้วิกฤติความขัดแย้งในสังคมการเมืองไทยในปัจจุบัน เกิดความสับสนวุ่นวายเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยของขบวนการนักศึกษา ในท่ามกลางสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ที่แพร่กระจายไปทั่วโลก ซึ่งได้รับผลกระทบกันทุกประเทศ ทั้งเศรษฐกิจตกต่ำ และความเหลื่อมล้ำ บทความนี้จึงเป็นการบอกเล่าความเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษา ภายใต้บริบทการเมือง และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันและฉายภาพให้เห็นถึงสาเหตุของการเคลื่อนไหว รวมถึงกลไกการพัฒนาขบวนการทางสังคม โดยเฉพาะแนวความคิด อุดมการณ์ และยุทธวิธี ซึ่งนำไปสู่การปรับเปลี่ยนบทบาทการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิต นักศึกษาในยุคสมัยปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การทบทวนทิศทางและถกเถียงแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับบทบาทของนิสิต นักศึกษากับการทํากิจกรรมเพื่อสังคมในเชิงสร้างสรรค์ อันเป็นหนึ่งในคุณลักษณะของบัณฑิตอุดมคติไทยที่สังคมคาดหวัง

ขบวนการนักศึกษาออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองครั้งแรกที่เด่นชัดตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ผ่านการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมาหลายครั้ง ล้มลุกคลุกคลานในการเรียกร้องประชาธิปไตย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังคงเกิดการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 จากการรัฐประหารนี้นำมาสู่การ

* Received 17 October 2023; Revised 29 October 2023; Accepted 31 October 2023

เคลื่อนไหวทางการเมืองในปัจจุบันเริ่มจากความไม่พอใจของนักศึกษาที่เกิดจากการรัฐประหาร 2557 ของ คสช. จนกระทั่งมีการเลือกตั้งในปี 2562 และคิดว่าการเลือกตั้งจะนำไปสู่การใช้สิทธิ เพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศไปในทิศทางใหม่ แต่สิทธิและเจตนารมณ์ของพวกเขาถูกบิดเบือน ถูกโค่นล้มโดยฝ่ายที่ต้องการสืบทอดอำนาจ ความไม่พอใจนี้จึงถูกปะทุออกมา ทำให้เกิดกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองในขณะนี้

คำสำคัญ: ความเคลื่อนไหวทางการเมือง, ขบวนการทางสังคม, ทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่, ขบวนการนักศึกษา

Abstract

Under the conflict crisis of Thai political society at present, there is a confusion of demanding for democracy of the student mob. In the midst of Covid-19 pandemic that has spread all over the world and affected every country in terms of economic downturn and increasing inequality. This article discusses students' movement under the changing political and social context in modern period and projects the cause of the movement including development mechanism of social process, especially on the concept, and tactics leading to changing movement of the students in modern day. This brings about to a revision of direction, argument and exchange towards students' role and innovative social activity that are one of the Thai ideological characteristics expected by society.

The first apparently students' process regarding politics took place in B.E. 2500. The process has gone through many major political changes, struggling along in the demand for democracy since from the past up to the present. The coup in B.E. 2557 led to the present political movement starting from students' discontentment upon the coup undertaken by the National Council of Peace and Order (NCPO). The general election in B.E. 2562 was expected to bring about the exercise of right in order to gear forward the

country into a new direction. But the right and intention have been distorted and toppled by those who wanted to hold on to power. The dissatisfaction bursts out in a form of political movement per se.

Keywords: Political Movement, Social Process, Collective Behavior Theory, Students' Movement

บทนำ

หากย้อนทบทวนบทบาททางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาไทยเริ่มมีบทบาททางการเมืองอย่างเด่นชัดเมื่อมีการเคลื่อนไหวต่อต้านการเลือกตั้งสกปรกภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2548) ต่อมานักศึกษาได้เข้าไปมีบทบาทสำคัญในการเรียกร้องประชาธิปไตยมาโดยตลอด นับตั้งแต่ประเทศไทยได้นำเอาระบอบประชาธิปไตยมาใช้เป็นเวลานานกว่า 50 ปี แต่ปรากฏว่าประชาธิปไตยที่นำมาใช้ไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ระบบการเมืองตกอยู่ภายใต้เผด็จการอำนาจนิยม จากนั้นเข้าสู่ช่วงรัฐบาลยิ่งลักษณ์ หลังความผิดพลาดในประเด็นร่างพรบ.นิรโทษกรรม ทำให้แกนนำต่อต้านร่างกฎหมายนิรโทษกรรมที่นำโดยกลุ่ม ส.ส.ของพรรคประชาธิปัตย์ประกาศยกระดับการชุมนุมเป็นการขับไล่ระบอบทักษิณ (รัฐบาลยิ่งลักษณ์) การเมืองไทยขณะนั้นอยู่ในสภาวะตึงเครียด ความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างบ่อยครั้งอันนำไปสู่การรัฐประหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 บทบาทนักศึกษาเริ่มปรากฏชัดขึ้นภายหลังการยึดอำนาจนั้น รัฐบาล คสช.ได้บังคับใช้กฎหมายความมั่นคงอย่างเข้มข้น รวมไปถึงการห้ามชุมนุมทางการเมือง ส่งผลให้บทบาทของนิสิตนักศึกษาถูกจำกัดทางกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มแสดงเชิงสัญลักษณ์ต่อต้านรัฐบาล คสช.กลับปรากฏขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยขอนแก่น อีกด้านหนึ่ง ในสื่อสังคมออนไลน์นั้น นิสิต นักศึกษาสามารถวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอย่างกว้างขวาง ซึ่งต่อมาเกิดกลุ่มต่างๆ ใน social media มากมาย ทั้งในเชิงต่อต้านและสนับสนุนรัฐบาล (สมชัย แสนภูมิ และคณะ, 2562)

จากที่ได้กล่าวมาเห็นได้ว่า นิสิตและนักศึกษามีบทบาทต่อการพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทยเป็นอย่างมากรวมทั้งยังถือได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีแนวคิดและอุดมการณ์ทาง

การเมืองอย่างชัดเจน หากแต่เพียงในปัจจุบันบทบาทของนิสิตและนักศึกษามีความสำคัญมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป นิสิตและนักศึกษาที่เป็นความหวังใหม่ของประเทศให้ความสนใจกับการเมืองการปกครองมากขึ้น และจากบทบาทการต่อสู้ทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อบทบาทของนิสิตนักศึกษาในปัจจุบัน ถึงแม้ว่านิสิตนักศึกษาจะกลับเข้ามามีบทบาททางการเมืองเหมือนแต่ก่อน แต่ในสายตาของคนทั่วไปยังมองว่าขบวนการนักศึกษาในปัจจุบันไม่เข้มแข็งเหมือนเดิม ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของนักศึกษาในปัจจุบันพบว่ามี การปรับเปลี่ยนการดำเนินบทบาทของตนให้สอดคล้องกับสถานการณ์มากขึ้น โดยเป็นตัวนำหรือเป็นหัวหอกในการเปลี่ยนแปลงเหมือนเมื่อก่อน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพเงื่อนไขทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไป บทบาททางการเมืองของนักศึกษาจึงเปลี่ยนจากการเป็นผู้คอยสนับสนุนในระยะหลังมาเป็นผู้ในการเปลี่ยนแปลงมากระตุ้นให้ประชาชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้หันมาสนใจปัญหาที่เกิดขึ้นและหาทางแก้ไข (ฉันทนา ธีธัญญะเศรษฐ์, 2530)

ด้วยเหตุผลข้างต้น บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอบทบาทความเคลื่อนไหวทางการเมืองของขบวนการนักศึกษาในปี พ.ศ.2557 - 2566 ด้วยแนวคิดขบวนการทางสังคม (social movement) ในสำนักทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ของ เฮร์เบิร์ต บลูเมอร์ (Herbert Blumer) (มณีมัย ทองอยู่, 2557) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวคิดขบวนการทางสังคม

ขบวนการทางสังคม (social movement) เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่คนในสังคมปัจจุบันสามารถรับรู้กันได้โดยทั่วไปในสังคมไทย เราได้รับรู้เรื่องขบวนการนักศึกษา ขบวนการพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ขบวนการต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี ขบวนการสมัชชาคนจน ขบวนการสิ่งแวดล้อม ขบวนการชีวิต ขบวนการสันติวิธี ขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านเหมือนแร็พแทชที่จังหวัดอุดรธานี ขบวนการเคลื่อนไหวของเพศที่สาม ขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านเชื้อนปากมดลูก ขบวนการเคลื่อนไหวของผู้พิการ และอื่นๆ จากตัวอย่างปรากฏการณ์ทางสังคมอันหลากหลายที่อาจจัดว่าเป็นขบวนการทางสังคมที่กล่าวถึงข้างต้น ก็จะได้เห็นว่า การให้คำจำกัดความของขบวนการทางสังคมคงมิใช่สิ่งที่ลงรอยกันได้ง่ายๆ ซึ่งก็มีเรื่องแปลกแต่อย่างใด เพราะการให้คำจำกัดความของแนวคิดในทางสังคมศาสตร์และสังคมวิทยาก็มักประสบ

ปัญหาเช่นนี้เสมอ อย่างไรก็ตามแม้จะมีความแตกต่างกันในการให้นิยามความหมาย แต่เราก็จะเห็นว่ามีส่วนประเด็นที่เป็นความเห็นร่วม กันอยู่ (มณีมัย ทองอยู่, 2557)

ในที่นี้จะขอยกบางนิยามของคำว่าขบวนการทางสังคมขึ้นมาพิจารณา นิยามแรกเป็นนิยามที่ให้ไว้โดย เฮอเบิร์ต บลูเมอร์ (Herbert Blumer, 1969) เขาให้นิยามของขบวนการทางสังคมไว้ดังนี้

“ขบวนการทางสังคมคือกิจการที่กระทำแบบรวมหมู่ (collective enterprise) เพื่อสร้างระเบียบชีวิตแบบใหม่ ขบวนการทางสังคม ถือกำเนิดขึ้นจากสภาวะความระส่ำระสาย (unrest) และได้พลังกระตุ้นในด้านหนึ่งจากความไม่พึงพอใจ (dissatisfaction) กับรูปแบบการดำรงชีวิตที่เป็นอยู่และในอีกด้านหนึ่งจากความต้องการและความหวังที่จะมีระบบชีวิตแบบใหม่ เส้นทางของขบวนการทางสังคมจะบ่งบอกถึงการก่อ กำเนิดของระเบียบชีวิตแบบใหม่”

นิยามที่ให้ไว้โดย ทาโรว์ (Tarrow, 1998) เขาให้นิยามของขบวนการทางสังคมไว้ดังนี้ ซึ่งกล่าวถึงระยะเวลาที่ยาวนานของขบวนการทางสังคม ดังนี้

“การเมืองของความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อสามัญชน ด้วยการเป็นพันธมิตรกับพลเมืองที่มีอิทธิพลมากกว่าบางกลุ่ม รวมพลังกันและเผชิญหน้ากับชนชั้นนำ ผู้มีอำนาจ และฝ่ายตรงข้าม ... เมื่อถูกหนุ่จากเครือข่ายทางสังคมที่หนาแน่น และถูกกระตุ้นด้วยสัญลักษณ์ที่มีพลังทางวัฒนธรรม ซึ่งปลุกเร้าให้กระทำการ เมื่อนั้นการเมืองของความขัดแย้งจะนำไปสู่ปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องกับฝ่ายตรงข้าม ผลก็คือขบวนการทางสังคม”

นิยามสุดท้ายที่จะกล่าวถึงคือนิยามของแอนโทนี กิดเดนส์ (Giddens, 2001) ซึ่งโยงขบวนการทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและให้แนวคิดเพิ่มเติมเกี่ยวกับพัฒนาการของขบวนการทางสังคม

“ขบวนการทางสังคมคือการรวมกลุ่มขนาดใหญ่ของคนซึ่งมารวมมือกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม หรือสกัดกั้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ขบวนการทางสังคมมักดำรงอยู่ด้วยความขัดแย้งกับองค์การซึ่งมีวัตถุประสงค์ และทัศนคติที่ขบวนการต่อต้าน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อขบวนการประสบความสำเร็จในการทำหายอำนาจ ขบวนการก็อาจพัฒนาจนกลายเป็นสถาบัน (institutionalized) และอาจกลายเป็นองค์การ (organization) ในที่สุด”

ทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่

นักสังคมวิทยาที่ถูกจัดว่าเป็นนักคิดหลักของสำนักพฤติกรรมรวมหมู่ คือ เฮอเบิร์ต บลูเมอร์ (Herbert Blumer) บลูเมอร์เป็นนักคิดที่สำคัญของสำนักทฤษฎีปฏิสังสรรค์เชิงสัญลักษณ์ (symbolic interaction) ซึ่งเป็นสำนักทฤษฎีที่สำคัญสำนักหนึ่งในสาขาสังคมวิทยา เป็นที่รับรู้วบลูเมอร์ คือผู้ให้กำเนิดคำว่า symbolic interaction เขาได้รับอิทธิพลทางความคิดเป็นอย่างมากจาก George Herbert Mead ซึ่งเป็นอาจารย์ของเขา จากพื้นฐานการวิเคราะห์ขบวนการทางสังคมของ Le Bon และ Park ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีจิตวิทยา สังคมและจิตวิทยามวลชน บลูเมอร์ได้ขยายขอบเขตการวิเคราะห์โดยนำทฤษฎีปฏิสังสรรค์เชิงสัญลักษณ์เข้ามาใช้ และจะกล่าวถึงการอธิบายขบวนการทางสังคมโดย Herbert Blumer ซึ่งถือเป็นนักคิดคนสำคัญในสำนักคิดพฤติกรรมรวมหมู่ แนวคิดของบลูเมอร์ถือเป็นแนวคิดที่ค่อนข้างสูงงอมของแนวคิดขบวนการทางสังคมภายใต้สำนักทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ เนื่องจากได้มีการพัฒนามาแล้วระยะหนึ่งจากงานของ Le Bon และ Park โดยบลูเมอร์ ได้นำแนวคิดปฏิสังสรรค์เชิงสัญลักษณ์มาใช้ในการอธิบายพฤติกรรมรวมหมู่ ทำให้ แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนามาเป็นระบบมากขึ้น จนกลายมาเป็นตำราหลักทางสังคมวิทยาและคู่มือในการควบคุมฝูงชนของทหารและตำรวจ (มณีมัย ทองอยู่, 2557)

พฤติกรรมทางสังคมส่วนใหญ่ก็มีลักษณะที่ปรกติและเป็นไปตามแบบแผน เนื่องจากคนทั่วไปมักประพฤติตัวสอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคม คือสอดคล้องกับแนวทางหรือวิถีทางของการกระทำหรือความ ประพฤติที่เป็นที่ยอมรับกันทางสังคม ตามความคาดหวังของกลุ่ม หรือ ตามค่านิยมของสังคมนั้น ๆ อันเป็นผลมาจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) เช่น พฤติกรรมในชั้นเรียน นักเรียนจะเข้าชั้นเรียนตามเวลาเรียน ฟังและจดคำบรรยาย พูดหรือตั้งคำถามในช่วงเวลาออกจากห้องเรียนเมื่อหมดเวลา แม้ว่าจะมีพฤติกรรมอื่นๆ ที่นักศึกษาอาจทำได้ในห้องเรียนแต่โดยทั่วไปแล้ว นักศึกษาทุกคนจะแสดงพฤติกรรมในลักษณะที่คาดหวังได้ แต่หากเกิดไฟไหม้ขึ้นในห้องเรียน บรรทัดฐานทางสังคมของพฤติกรรมในชั้นเรียนจะสลายลง พฤติกรรมทางสังคมในชั้นเรียนกลายเป็นสิ่งที่คาดเดาไม่ได้ อาจมีภาวะความตื่นกลัวแก่งแย่งกันออกจากห้องเรียน ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่สนใจคำสั่งของอาจารย์ หรือผู้นำในสถานการณ์ฉุกเฉิน เป็นต้น จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมทางสังคมบางประเภทจะเกิดขึ้นในบริบท ที่บรรทัดฐานทางสังคมหายไปหรือขาดความชัดเจน ในภาวะเช่นนี้ ผู้คนมักจะสร้างหรือแสดงพฤติกรรมในรูปแบบที่แตกต่างออกไปจากเดิม นักสังคมวิทยาเรียก

พฤติกรรมดังกล่าวนี้ว่า พฤติกรรมรวมหมู่ (collective behavior) คือเป็นการกระทำทางสังคมที่เป็นไปเอง (spontaneous) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อผู้คนพยายามที่จะหาทางออกร่วมกันต่อสถานการณ์ที่กำกวม พฤติกรรมรวมหมู่กินความถึงพฤติกรรมทางสังคมหลายรูปแบบ เช่น ฝูงชนแตกตื่น (panic crowd) ฝูงชนคลั่ง (mob) การคลั่งไคล้ (Craze) การคลั่งนิยมชั่วคราว (fad) ข่าวลือ (rumor) และการจลาจล (riot) เป็นต้น นอกจากพฤติกรรมรวมหมู่ดังกล่าวแล้วยังมีพฤติกรรมทางสังคม อีกรูปแบบหนึ่งซึ่งสามารถบวกรวมแบบแผนชีวิตทางสังคมที่ดำรงอยู่ คือ พฤติกรรมที่เรียกว่า ขบวนการทางสังคม (social movement) ตัวอย่าง เช่น การที่คนจำนวนมากเข้าร่วมกันเพื่อสร้างหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น ขบวนการต่อต้านนิวเคลียร์ ขบวนการสตรี ขบวนการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (Robertson, 1988)

ขบวนการทางสังคมในสำนักทฤษฎีพฤติกรรมรวมหมู่ของ เฮอเบิร์ต บลูเมอร์ ที่พัฒนาขึ้นมาจากฐานคิด ทฤษฎีปฏิสังสรรค์เชิงสัญลักษณ์ บลูเมอร์ให้ความสำคัญกับการอธิบายว่า ขบวนการทางสังคมเกิดขึ้นได้อย่างไร และมีพัฒนาการไปอย่างไร บลูเมอร์สนใจขบวนการทางสังคมเนื่องจากมันเป็นช่วงตอนที่ระเบียบทางสังคมแบบใหม่ๆ กำลังค่อยๆ ถูกสถาปนาขึ้นและค่อยๆ ตั้งมั่นขึ้นในสังคม เขาอธิบายถึงภาวะของสังคมที่เริ่มเสถียรเนื่องจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างความคาดหวังและความเป็นจริง ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงเชิงวัตถุหรือการเปลี่ยนแปลงของความคาดหวังของคน ความไม่สอดคล้องกันนี้ ก่อให้เกิดความตึงเครียดขึ้นในกลุ่มคนที่ไม่ได้รับในสิ่งที่พวกเขาคาดหวัง อันนำไปสู่ความระส่ำระสายทางสังคม ซึ่งจะพัฒนาต่อไปเป็นพฤติกรรมขั้นพื้นฐานในรูปแบบต่างๆ ขบวนการทางสังคมอาจจัดได้ว่าเป็นพฤติกรรมขั้นพื้นฐานแบบหนึ่ง อาจเริ่มเกิดขึ้นจากกระแสการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของคนในสังคม หรือที่เรียกว่า กระแสวัฒนธรรม และค่อยๆ พัฒนาต่อไปจนตกผลึกกลายเป็นขบวนการทางสังคมแบบเฉพาะที่มีความหนักแน่นมากขึ้น กลไกที่ทำให้ขบวนการทางสังคมแบบกว้าง พัฒนาไปเป็นขบวนการแบบเฉพาะ ได้แก่ การปลุกเร้า ความเป็นกลุ่มก้อน การสร้างขวัญกำลังใจ การสร้างอุดมการณ์กลุ่ม และยุทธวิธี เพื่อดึงคนและทรัพยากรเข้าสู่ขบวนการ กลไกทั้ง 6 ประการนี้ จะช่วยให้ขบวนการทางสังคมมีความเข้มแข็ง สามารถโน้มนำให้สมาชิกในขบวนการรวมกลุ่มเคลื่อนไหวกดดันเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงและเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ (มณีมัย ทองอยู่, 2557)

ความเคลื่อนไหวทางการเมืองของขบวนการนักศึกษาไทยในปี พ.ศ.2557 - 2566

จุดเริ่มต้นการเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาเริ่มจากหลังการรัฐประหาร 2557 แม้ คสช. จะบังคับใช้กฎหมายห้ามการชุมนุมแต่ก็ยังปรากฏว่ามีการแสดงออกถึงการต่อต้านรัฐประหารในเชิงสัญลักษณ์จากกลุ่มนักศึกษาเช่น การจุดเทียนต้านรัฐประหารของกลุ่มอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การชูสามนิ้วอันเป็นสัญลักษณ์ที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง “เดอะฮังเกอร์เกมส์” เพื่อสื่อถึงการอารยะขัดขืนและการกดขี่ข่มเหง ซึ่งปรากฏว่าการชูสามนิ้วได้รับความนิยมมาก การนัดกินแซนด์วิช การอ่านหนังสือเรื่อง 1984 ของ จอร์จ ออร์เวลล์ และการเปิดเพลงชาติฝรั่งเศส เป็นต้น (สงกรานต์ รัตน์พลที, 2561) ต่อมานายธนาธร ได้จัดชุมนุมระยะสั้นภายใต้ชื่อ “เมื่อเสียงที่พวกเราเลือกเข้าสภาไม่มีค่า ได้เวลาประชาชนออกมาส่งเสียงด้วยตัวเอง” ในวันที่ 14 ธันวาคม 2562 ที่บริเวณสกายวอล์ก สีแยกปทุมวัน การชุมนุมดังกล่าว เป็นรูปแบบการชุมนุมแบบแฟลชม็อบ เกิดขึ้นหลังจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีมติส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยยุบพรรคอนาคตใหม่ กรณีกู้ยืมเงินจากนายธนาธร พรรคอนาคตใหม่ระบุว่า เป้าหมายของการชุมนุมในครั้งนี้ ต้องการดึงคนรุ่นใหม่ หน้าใหม่ ออกมาสู่โลกแห่งความเป็นจริง ไม่ใช่แค่ในออนไลน์ (เดลินิวส์ ออนไลน์, 2562)

จากนั้นเข้าสู่ปฐมบทของการเคลื่อนไหวทางการเมืองของขบวนการนักศึกษาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เริ่มต้นจากเหตุการณ์ที่ศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรคอนาคตใหม่ ด้วย 2 คดีสำคัญ คือ 1.คดีเงินกู้ ให้ยุบพรรคอนาคตใหม่ และตัดสิทธิ์ทางการเมือง 10 ปี ของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ผู้ก่อตั้งพรรค 2.คดีหุ้นสื่อ ทำให้สมาชิกภาพ ส.ส. ของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ สิ้นสุดลงตั้งแต่วันที่ 23 พ.ค. 2562 จากกรณีถือครองหุ้นในบริษัท วิลัค มีเดีย จำกัด ทั้งสองคดีสร้างความไม่พอใจกับกลุ่มผู้สนับสนุน ทั้งสะสมกับความเบื่อหน่ายในตัวพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา และรัฐบาลทหาร ที่เข้ามาบริหารประเทศเกือบ 6 ปี จนเกิดกลไกสืบทอดอำนาจผ่านการออกแบบรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 สกัดฝ่ายตรงข้ามตั้งแต่ออกกฎหมาย ที่ไม่เป็นธรรม ด้วยเหตุนี้ทำให้พลังของคนหนุ่มสาว ที่เจ็บหายจากทางการเมือง นักศึกษาถูกตั้งคำถามว่า ไม่สนใจปัญหาบ้านเมือง อยู่ในโลกโซเชียล บันเทิงเร้าอารมณ์ ต่อมาเมื่อนักศึกษาตื่นตัวต่อปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้น และรู้สึกถึงความไม่เป็นธรรมในการตัดสินคดี ต่อมาเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2563 ได้เกิด “แฟลชม็อบ” ของกลุ่มนักศึกษาและคนรุ่นใหม่ใน

หลายพื้นที่ทั่วประเทศ โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษา แม้ว่าการระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มนักศึกษาต้องยุติลงระยะหนึ่งระหว่างเดือน มีนาคม-มิถุนายน แต่ทันทีที่สถานการณ์โรคระบาดคลี่คลายลงและรัฐบาลผ่อนปรนมาตรการควบคุมโรคลง การเคลื่อนไหวก็กลับมาอีกครั้งอย่างรวดเร็ว จากนั้นเกิดเหตุการณ์การหายตัวไปอย่างปริศนาของนายวันเฉลิม สัตย์ศักดิ์สิทธิ์ ผู้ลี้ภัยทางการเมืองวัย 35 ปี จากบริเวณหน้าที่พักในกัมพูชาเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน และการรวบตัว “ไมค์ ภาณุพงศ์ จาดนอก” กับ “นน ณิชฐน พยัมพันธ์” กลุ่มเยาวชนชวนตะวันออกเพื่อประชาธิปไตย ขณะชูป้ายประท้วง พล.อ.ประยุทธ์ ที่จังหวัดระยอง เมื่อกลางเดือน กรกฎาคม นำมาสู่การนัดชุมนุมใหญ่ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม ถือเป็นจุดกำเนิดของ “กลุ่มเยาวชนปลดแอก” และเป็นการชุมนุมบนท้องถนนอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งยื่น 3 ข้อเรียกร้องคือ หยุดคุกคามประชาชน ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และยุบสภา แต่สิ่งที่ต้องบันทึกไว้ก็คือ การเคลื่อนไหวที่นำโดยนักศึกษาและเยาวชนในครั้งนี้ได้มีข้อเรียกร้องเรื่องการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ และการพูดถึงสถาบันกษัตริย์ อย่างเปิดเผยในที่สาธารณะจนหลายคนเรียกว่าเป็นการเคลื่อนไหวที่ “ทะลุเพดาน” (บีบีซี นิวส์ ออนไลน์, 2563)

ก่อนที่ต่อมาจะมี 2 เหตุการณ์ที่เป็นจุดตัดสำคัญ คือ การชุมนุมวันที่ 3 สิงหาคม ซึ่ง “ทนายอานนท์ นาภา” จัดกิจกรรม “เสกศาลาปกป้องประชาธิปไตย” โดยได้พูดถึงแนวทางการปฏิรูปสถาบันอย่างเป็นทางการ อีกเหตุการณ์คือ การชุมนุมของแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม โดยใช้ชื่อกิจกรรม “ธรรมศาสตร์จะไม่ทน” เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต อันเปรียบเป็นการ “ปักหมุด” เรื่องการเคลื่อนไหวปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ เพราะได้มีการเปิดวิดีโอคอลของ “ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธุ์” ที่พูดถึงสถาบันกษัตริย์ผ่านเวทีใหญ่ครั้งแรกๆ จากนั้น “รุ่ง บัณญา สิทธิจิรวัฒนกุล” ก็ได้อ่าน 10 ข้อเสนอปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ นี่คือการปูพื้นมาสู่การชุมนุมที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยวันที่ 16 สิงหาคม โดยมีการยกระดับชื่อกลุ่มจาก “เยาวชนปลดแอก” เป็น “ประชาชนปลดแอก” กับแนวทางต่อสู้ชุดใหม่ คือ 3 ข้อเรียกร้อง หยุดคุกคามประชาชน, ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ และยุบสภา บนหลัก 2 เงื่อนไขคือ ไม่มีการรัฐประหาร และไม่มีรัฐบาลแห่งชาติ ภายใต้อำนาจ 1 ความฝันคือ การมีระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง ความเข้มข้นของการชุมนุมขึ้นสู่จุดสูงสุดระหว่างวันที่ 19-20 กันยายน ซึ่งมีกลุ่ม “คณะราษฎร 2563” เป็นผู้จัดกิจกรรม ใช้ชื่อกิจกรรมว่า “19 กันยา ทวงอำนาจคืนราษฎร” โดยได้ทวงคืนพื้นที่สนามหลวง

เป็น “สนามราษฎร์” รวมทั้ง “ปึกหมุดคณะราษฎร์ 2563” ลงกลางสนามหลวง ก่อนจะเดินขบวนไปยังทำเนียบองคมนตรีเพื่อยื่น 10 ข้อเสนอปฏิรูปสถาบัน แต่สุดท้ายได้ยื่นผ่าน พล.ต.ท.อัศวิน พงษ์เกตุรา ผบ.ช.น.ที่หน้าศาลฎีกาแทน จนเข้าสู่อการชุมนุมใหญ่วันที่ 14 ตุลาคม ซึ่งเป็นการรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ เช่น แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม เยาวชนปลดแอก กลุ่มดาวดิน และกลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย จัดการชุมนุมใหญ่ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย (ปรัชญา นงนุช, 2564)

อนึ่งช่วงเย็นวันนี้ (14 ต.ค.) ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญขึ้นขณะที่ขบวนเสด็จ สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี และ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าทีปังกรรัศมีโชติ โดยเสด็จในการนี้ด้วย ทรงเสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน พุทธศักราช 2563 ที่วัดราชโอรสารามราชวรวิหาร และวัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหารผ่านบริเวณถนนพิษณุโลก ข้างทำเนียบรัฐบาล โดยมีกลุ่มผู้ชุมนุมมีอบปลดแอก และเจ้าหน้าที่ตำรวจเผชิญหน้ากันอยู่ “ครั้งแรกในประวัติศาสตร์ชาติไทย ขบวนรถ “พระราชินี” ล้อมด้วยฝูงชน ที่ยืนชูสามนิ้ว และตะโกนคำต่างๆ โดยที่พระองค์ทรงยิ้มและโบกพระหัตถ์ให้ (ผู้จัดการออนไลน์, 2563) ต่อมาผู้ชุมนุมเคลื่อนขบวนไปปักหลักค้างคืนที่ทำเนียบรัฐบาล เรียกร้องให้นายกฯ ลาออก ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ และปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ซึ่งถือเป็นหมุดหมายสำคัญที่ทำให้สถานการณ์ของทั้ง 2 ฝ่ายเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เมื่อ พล.อ. ประยุทธ์ออกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในพื้นที่กรุงเทพฯ แต่ได้คงคำสั่งไว้เพียง 1 สัปดาห์เท่านั้น ทว่าการชุมนุมก็ไม่ได้ลดลงและยิ่งเพิ่มมวลชนมากขึ้นโดยเฉพาะหลังเหตุการณ์สลายการชุมนุมด้วยการฉีดน้ำผสมแก๊สน้ำตาที่แยกปทุมวันเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม (ปรัชญา นงนุช, 2564)

ตลอด 2 เดือนที่ผ่านมาเกิดการชุมนุมของกลุ่มต่าง ๆ มากมายและถี่ขึ้น โดยข้อเรียกร้องและสิ่งที่ปราศรัยในการชุมนุมก็เน้นไปยังเรื่องการปฏิรูปสถาบันชัดเจน การชุมนุมในช่วงแรก รัฐบาลและฝ่ายความมั่นคงยังอยู่ใน “สภาวะตั้งรับ” ทำให้ฝั่งผู้ชุมนุมใช้ “ยุทธวิธีแกงเทโพ” หลอกเจ้าหน้าที่รัฐ แต่ในระยะหลังมานี้ฝ่ายความมั่นคงก็เริ่มรู้วิธี “รับมือจับทาง” คนรุ่นใหม่มากขึ้น นอกจากนี้ ผู้ชุมนุมเริ่มไปแตะพื้นที่เชิงสัญลักษณ์มากขึ้น โดยเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2563 ผู้ชุมนุมได้เดินขบวนมาจากอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยเพื่อไปยังสำนักพระราชวังในการทำกิจกรรมเขียนจดหมายหรือส่งประชาสัมพันธ์ ซึ่งสุดท้ายแล้วได้มีการเปิดพื้นที่ให้แค่หน้าศาลฎีกาเท่านั้น ทว่าจุดเปลี่ยนได้เกิดขึ้นอีกครั้งในการชุมนุมหน้ารัฐสภาวันที่

17 พฤศจิกายน หลังเจ้าหน้าที่ใช้แก๊สน้ำตา รถน้ำ รวมทั้งเกิดเหตุปะทะระหว่างกลุ่มราษฎร และกลุ่มไทยภักดีที่แยกเกียกกาย หลังจากนั้นมีการนัดชุมนุมใหญ่ที่หน้าสำนักงานตำรวจแห่งชาติต่อเนื่องในวันที่ 18 พฤศจิกายน รวมทั้งมีการพ่นเขียนข้อความประท้วงตามกำแพง และพื้นถนน นำมาสู่การออกแถลงการณ์ของนายกรัฐมนตรีที่ส่งสัญญาณเตรียมปิดฝุ่นใช้ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 อีกครั้ง จากนั้น พล.อ.ประยุทธ์ยังให้สัมภาษณ์ว่า เตรียมบังคับใช้ “กฎหมายทุกฉบับ” แม้นายกฯ จะหลีกเลี่ยงการกล่าวอ้างถึงสถาบันโดยตรง แต่ก็ระบุว่าคนที่อยู่รับไม่ได้และเขาก็จะไปร้องทุกข์กล่าวโทษกับคนที่มีพฤติกรรมล่วงละเมิดสถาบัน ต่อมาวันที่ 25 พฤศจิกายน 2563 คณะราษฎรได้นัดชุมนุมที่สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ แต่ต้องเปลี่ยนแผนไปชุมนุมที่หน้าธนาคารไทยพาณิชย์สำนักงานใหญ่แทน เพราะพื้นที่โดยรอบสำนักงานทรัพย์สินฯ ได้มีการติดตั้งตู้คอนเทนเนอร์และรั้วลวดหนาม รวมทั้งมีการใช้ “ทหารนอกเครื่องแบบ” ดูแลพื้นที่ พร้อมปักป้าย “เขตพระราชฐาน” จากนั้น วันที่ 29 พฤศจิกายน ผู้ชุมนุมได้นัดรวมตัวกันหน้า ร.1 ทม.รอ. ก่อนจะเปลี่ยนที่เป็น ร.11 ทม.รอ. แทน หลังมีการใช้ตู้คอนเทนเนอร์ ลวดหนาม ปิดกั้นพื้นที่หน้า ร.1 ทม.รอ. เพราะเป็นพื้นที่ “เขตพระราชฐาน” โดยทั้ง 2 หน่วยถูกโอนจากกองทัพบกมาเป็นหน่วยบัญชาการถวายความปลอดภัยรักษาพระองค์ อีกปรากฏการณ์สำคัญคือ กลุ่มราษฎรได้นัดชุมนุมที่ถนนอักษะ พร้อมจัดกิจกรรมรำลึกถึง “คนเสื้อแดง” เช่น วางโลศพ วางดอกไม้จันทน์ การเทสีแดงแทนเลือด เป็นต้น (ปรัชญา นงนุช, 2564) จากนั้นไม่กี่วัน เพจ “เยาวชนปลดแอก” ซึ่ง ณ ปัจจุบัน ถือเป็นกลุ่มย่อยหนึ่งใน “คณะราษฎร” ได้โพสต์แนวทางการต่อสู้ครั้งใหม่ ด้วยคำว่า “รัฐที่มหาชนเป็นใหญ่ สาธารณรัฐ Republic” ก่อนจะขยายเพิ่มว่า “RT MOVEMENT-ทีมขอเดี๋ยวมูฟเมนต์” ไม่มีแกนนำ ไม่ตั้งเวที ไม่มีการด ไม่มีการท่อน้ำ ไม่มีการเจรจา ไม่มีการต่อรอง มาร่วม RESTART THAILAND เพื่อสร้างสังคมที่ “คนเท่ากัน” จากนั้นเปิดสัญลักษณ์คล้าย “ค้อนเคียว” เพื่อเป็นตัวแทนของ “ชนชั้นแรงงานเกษตรกร” ซึ่งสอดคล้องกับแนวทาง “ขยายมวลชน” จาก “คนรุ่นใหม่” ที่ฝืนสานกับ “คนเสื้อแดง” มาสู่ “ภาคแรงงานเกษตรกร” นั่นเอง (เดลินิวส์ออนไลน์, 2563)

ด้าน พล.อ.ประยุทธ์ กล่าวถึงเรื่องเดียวกันว่า ฝ่ายกฎหมายกำลังพิจารณาว่าประเด็นนี้เข้ากำหนดกฎเกณฑ์อะไรหรือไม่ ซึ่งรัฐบาลต้องป้องปรามหยุดยั้งไม่ให้ไปถึงจุดนั้น เพราะฉะนั้น ใครเข้าข่ายกระทำความผิดฐานยุยงปลุกปั่นจะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย พร้อมย้ำว่าประเทศไทยไม่ใช่สาธารณรัฐ สถานการณ์ทั้งหมดดูเหมือนว่าฝ่ายรัฐจะใช้ “ยุทธวิธี

รอเวลา” ด้วยการดำเนินคดีตามหลัง เห็นได้ชัดคือกรณี ม.112 ที่ปล่อยให้เวลาล่วงเลยมาหลายเดือนจน “สถานการณ์สุกงอม” ซึ่ง “เพนกวิ้น พริษฐ์ ชิวารักษ์” ตั้งข้อสังเกตว่า คนที่ไปฟ้องร้องดำเนินคดี ม.112 เป็นเครือข่ายที่ถูกจัดตั้งมา โดยหากย้อนดูประวัติจะพบว่าอยู่หัวตรงข้ามกับฝั่งผู้ชุมนุม ไม่ใช่ประชาชนทั่วไป (ปรัชญา นงนุช, 2564) จากนั้นการเคลื่อนไหวผ่านมาถึงปี 2564 โดยแกนนำอยู่ระหว่างประเมินสถานการณ์ “สุกงอม” ตามที่ทนายอานนท์ เคยปราศรัยไว้ว่า ให้ตลอดปี 2564 เป็นการยกระดับชุมนุม “บวกเป็นบวก” พลันที่ เพนกวิ้น พริษฐ์ ชิวารักษ์ แกนนำคณะราษฎร 2563 ออกมาประกาศข่าวจากวงทนายความว่ามีความพยายามจะนำตัวนักศึกษาประชาชนที่เคลื่อนไหวเรื่องปฏิรูปสถาบันฯ เข้าเรือนจำให้หมดภายในเดือนมีนาคมนี้ จากนั้นเพียงไม่นาน อานนท์ นำภา แกนนำกลุ่มราษฎรอีกรายออกมาประกาศ “เงื่อนไข” เริ่มต้นมือบอยอย่างเป็นทางการ สถานที่ และเวลา หากตำรวจฝากขังนักศึกษาแล้วศาลไม่ให้ประกันกลายเป็น “สัญญาณแรก” จากแกนนำเตรียมพื้นมือบอยใหม่ เล็งนัดหมายออกมาชุมนุมใหญ่ตามยุทธศาสตร์ปี 2564 พร้อมลุยตลอดปี โดยก่อนหน้านี้ แกนนำเครือข่ายกลุ่มราษฎร พยายามเลี้ยงกระแสจัดกิจกรรมเคลื่อนไหว “เชิงลับ” ติดป้ายรณรงค์ยกเลิกกฎหมายอาญามาตรา 112 ตามสถานที่สำคัญในกรุงเทพฯ ตั้งแต่ แยกโอศก สะพานปิ่นเกล้า ห้างไอคอนสยาม รวมไปถึงหัวเมืองต่างจังหวัดอาทิ จากเหมืองแร่วังสะพุง (เลย) ห้างเซ็นทรัลพลาซาโคราช ชุมนวนไปกับการใช้ “สื่อสังคมออนไลน์” เคลื่อนไหวใต้ดิน และบนดินระหว่างวันรณรงค์การชุมนุมข้ามปี (กรุงเทพธุรกิจ ออนไลน์, 2564)

จากการชุมนุม 10 กุมภาพันธ์ 2564 กลุ่มราษฎรกลับมาจัดการชุมนุมอีกครั้งในรอบ 3 เดือน ในชื่อ ‘รวมพลคนไม่มีจะกิน ตีหม้อไล่เผด็จการ’ บนสกายวอล์ก แยกปทุมวัน ผู้ชุมนุมนำหม้อ จาน ชาม มาตีและเคาะ เลียนแบบการประท้วงรัฐประหารในพม่าและลาตินอเมริกา โจมตีรัฐบาลว่าแก้ปัญหาโรคระบาดล่าช้า เศรษฐกิจล้มเหลว ประชาชนตกงาน ต่อมาวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2564 (ครั้งแรกที่ใช้กระสุนยาง) กลุ่ม REDEM (Restart Democracy) ซึ่งแยกจากเยาวชนปลดแอก (แต่ยังใช้พื้นที่โซเชียลมีเดียร่วมกัน) เปิดตัววันที่ 24 กุมภาพันธ์ เดินขบวนจากอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิไปชุมนุมประท้วงโดยไม่มีแกนนำที่กรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์ ที่ตั้งของบ้านพักของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ช่วงค่ำแกนนำยุติการชุมนุมเวลาประมาณ 21.30 น. แต่ผู้ชุมนุมบางส่วนยังอยู่ต่อ และถูกสลายการชุมนุมด้วยแก๊สน้ำตา รถฉีดน้ำแรงดันสูง และเป็นครั้งแรกที่ใช้กระสุนยาง ต่อมา 20 มีนาคม 2564 มีการจัดการชุมนุมของกลุ่ม REDEM ที่ท้องสนามหลวง หน้าพระบรมมหาราชวัง

เจ้าหน้าที่ตั้งเครื่องกีดขวางเป็นตู้คอนเทนเนอร์และรั้วลวดหนาม เหตุปะทะระหว่างผู้ชุมนุม บางส่วนกับตำรวจควบคุมฝูงชนเริ่มต้นประมาณ 18.30 น. เมื่อผู้ชุมนุมส่วนหนึ่งพยายามรื้อ เครื่องกีดขวาง ตำรวจใช้ไม้กระบองทุบตี เครื่องฉีดน้ำแรงดันสูง แก๊สน้ำตา และกระสุนยาง กับ ผู้ประท้วง มีผู้บาดเจ็บจำนวนมาก รวมทั้งสื่อมวลชน ต่อมา 24 มีนาคม 2564 กลุ่มแนวร่วม ธรรมศาสตร์และการชุมนุมจัดชุมนุมบริเวณแยกราชประสงค์ เป็นการชุมนุมที่กลับมาใช้ รูปแบบตั้งเวทีและมีแกนนำ นับเป็นการชุมนุมที่นี้เป็นครั้งที่ 5 ของกลุ่มราษฎรจากนั้นวันที่ 2 พฤษภาคม 2564 กลุ่ม REDEM จัดการชุมนุมอีกครั้งในรูปแบบคาราวานรถจักรยานยนต์ เพื่อ ประท้วงการคัดค้านการประกันตัวผู้ชุมนุม จนเกิดการปะทะกับเจ้าหน้าที่ ต่อมา 7 สิงหาคม 2564 กลุ่มเยาวชนปลดแอก (Free Youth) จัดการชุมนุมตลอดวัน #มือบ7สิงหา ย้ายสถานที่ จากจุดตั้งต้นอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เคลื่อนไปทางอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ มีเป้าหมายที่กรมทหารราบ ที่ 1 ระหว่างทางเกิดการปะทะหลายจุด เจ้าหน้าที่ควบคุมฝูงชนฉีดน้ำแรงดันสูง และระดมยิง แก๊สน้ำตา กระสุนยาง มีรถควบคุมตัวผู้ต้องขังถูกเผา แม้จะประกาศยุติการชุมนุมตั้งแต่ช่วงเย็น แต่ยังมีการปะทะอยู่ที่สามเหลี่ยมดินแดงและซอยรางน้ำ ตามมาด้วยประเด็นถกเถียงในโซเชียล มีเดียเรื่องความรุนแรง วิจารณ์กลุ่ม Free Youth จนเกิดแฮชแท็ก #แบนFreeYouth (ไทยรัฐ ออนไลน์, 2564)

จากนั้นการเคลื่อนไหวผ่านมาถึงปี 2565 สถานการณ์โควิดโอไมครอนพาประเทศไทยเข้าสู่การระบาดระลอกที่ 4 แม้รัฐบาลจะออกมาตรการภายใต้สถานการณ์โควิดที่ผ่อน คลายกว่าในปี 2564 แต่ในวันที่ 25 มกราคม 2565 เว็บไซต์ราชกิจจานุเบกษาเผยแพร่ ประกาศขยายระยะเวลาประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร (ครั้งที่ 16) ไปจนถึง 31 มีนาคม 2565 ลงนามเมื่อวันที่ 24 มกราคม 2565 ส่งผลประเทศไทยอยู่ ภายใต้กฎหมายเฉพาะในสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นเวลากว่า 2 ปี ขณะที่ผู้ที่ออกมาใช้สิทธิ เสรีภาพในการแสดงออก และชุมนุมกลับถูกดำเนินคดีด้วยข้อหาฝ่าฝืนพระราชกำหนด การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 จากข้อมูลของศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิ มนุษยชนระบุว่า เฉพาะปีพุทธศักราช 2564 ที่ผ่านมามีผู้ถูกดำเนินคดีในข้อหาฝ่าฝืนพ.ร.ก. ฉุกเฉินไม่ต่ำกว่า 1,244 คน เป็นคดีกว่า 542 คดี และเนื่องจากสถานการณ์โควิดโอไมครอน ระบาดต่อเนื่อง ส่งผลกระทบด้านเศรษฐกิจต่อประชาชน และสถาน การณ์ผู้ถูกคุมขังทาง การเมืองในระหว่างที่พิจารณาคดียังคงดำเนินต่อเนื่อง เป็นจำนวน 18 ราย โดยบางรายถูกคุม ขัง กว่า 6 เดือน โดยข้อหาหลักตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 รวมถึง แกนนำราษฎร

อาทิ พริษฐ์ ชิวารักษ์ และ จตุภัทร บุญภัทรรัชชา ถูกคุมขังตั้งแต่วันที่ 9 สิงหาคม 2564 อานนท์ นำภา ถูกคุมขังตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม 2564 และ ภาณุพงศ์ จาดนอก ถูกคุมขังตั้งแต่วันที่ 23 กันยายน 2564 แม้แนวโน้มการชุมนุมไม่ได้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นมากนัก และตัวเลขการดำเนินคดีลดน้อยลงตามจำนวนการชุมนุมที่เกิดขึ้น หากแต่ดำเนินคดีต่อเนื่องกับการชุมนุมในแทบทุกประเด็น และหลากหลายรูปแบบ รวมทั้งการปิดกั้นพื้นที่การชุมนุมยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากสถิติของศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนรายงานว่า นับตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม 2563 จนถึงวันที่ 31 มกราคม 2565 มีประชาชนที่ถูกดำเนินคดีจากสถานการณ์ชุมนุมทางการเมือง และการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างน้อย 1,767 คน ในจำนวน 1,009 คดี (Mop Data Thailand ออนไลน์, 2565)

ต่อมาวันที่ 7 พ.ค. 2565 ผู้สื่อข่าวรายงานเมื่อเวลา 16.20 น. ที่สกายวอล์ก แยกปทุมวัน กรุงเทพฯ 'แอมป์' ณวรรช เลี้ยงวัฒนา นักกิจกรรมที่ออกมาเคลื่อนไหวร่วมกับคณะราษฎร เมื่อปี 2563 และเป็นผู้ถูกกล่าวหาคดี ม.112 ออกมาเชิญชวนประชาชนทำกิจกรรมแสดงออกเชิงสัญลักษณ์โดยการวางดอกไม้ เพื่อส่งต่อกำลังใจถึงนักกิจกรรมและประชาชนที่ถูกคุมขังจากคดีทางการเมือง และมาตรา 112 ทั้งนี้ ในเวลา 17.00 น. เป็นกิจกรรมยืน หยุด ชั่ง นำโดยกลุ่ม 14 ชุมนพลคนของราษฎร กลุ่มทะเลแก่ช ก็มาดีแก่ช และทะเลคูก เพื่อเรียกร้องให้มีการปล่อยตัวนักกิจกรรมทางการเมืองและประชาชนที่ถูกคุมขังอย่างยุติธรรม (ประชาไท ก ออนไลน์, 2565) จากนั้นวันที่ 12 ก.ย. 2565 ผู้สื่อข่าวรายงานเมื่อเวลา 16.00 น. ลานอาภรณ์หน้าศาลฎีกา ถนนราชดำเนิน กลุ่มพลเมืองโต้กลับ (Resistant Citizen) นำโดย พันธศักดิ์ ศรีเทพ จัดกิจกรรมแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ 'ยืน หยุด ชั่ง' ครั้งที่ 120 ท่ามกลางสายฝนโปรยปราย เพื่อเรียกร้องสิทธิการประกันตัวให้ผู้ถูกคุมขังทางการเมือง และยกเลิกการใช้มาตรา 112 ทั้งนี้ กลุ่มพลเมืองโต้กลับจัดกิจกรรม 'ยืน หยุด ชั่ง' อย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปีที่ผ่านมา โดยกิจกรรมเริ่มตั้งแต่เวลา 17.30-18.42 น. รวมเป็นเวลา 1.12 ชั่วโมง เวลาเดิมทุกวัน (ประชาไท ข ออนไลน์, 2565) ตลอดปี 2565 ที่ผ่านมามีประชาชนและนักกิจกรรมทางการเมืองทยอยเข้าและออกเรือนจำอย่างต่อเนื่องในหลายคดี ตั้งแต่ช่วงเดือนมีนาคมจนถึงช่วงสิ้นปี โดยตลอดทั้งปีมีผู้ถูกคุมขังในคดีที่เกี่ยวข้องกับการเมือง อย่างน้อย 47 ราย ในจำนวนนี้ได้รับการปล่อยตัวแล้ว 31 ราย และยังคงถูกคุมขังอยู่ 15 ราย แบ่งเป็นการถูกขังระหว่างต่อสู้คดี 11 ราย และเป็นการถูกขังในฐานะนักโทษเด็ดขาด เนื่องจากคดีสิ้นสุดแล้ว 4 ราย เมื่อนับรวม "อัญชัญ" และ "ศุภากร" ซึ่งเป็นนักโทษเด็ดขาดที่ถูกคุมขังมาตั้งแต่ ปี 2564 จะทำให้

ปัจจุบันมีผู้ถูกคุมขังในคดีการเมือง อย่างน้อย 17 ราย (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนออนไลน์, 2565)

จากนั้นการเคลื่อนไหวเข้าสู่ปี 2566 เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2566 ตั้งแต่เวลาประมาณ 10.00 น. กลุ่มทะลุฟ้า ศิลปะปลดแอก กรองข้าวแกง และ iLaw ได้ร่วมกันจัดกิจกรรม ‘ยื่นหยุดขัง’ เดินจากเมเจอร์ รัชโยธินไปหน้าศาลอาญา รัชดาเพื่อยื่นหนังสือถึงศาลให้พิจารณาคืนสิทธิประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีการเมือง โดยมวลชนส่วนหนึ่งเดินทางมาจากบริเวณหน้าหอศิลป์ กรุงเทพฯ ก่อนมาสมทบกับมวลชนกลุ่มอื่นๆ ที่รวมตัวอยู่หน้าเมเจอร์ รัชโยธิน เมื่อถึงบริเวณหน้าศาลอาญา รัชดา กลุ่มผู้ชุมนุมได้นำทนายตะวันและปายที่มีข้อความ อาทิ คืนสิทธิประกันตัว, ปลอຍเพื่อนเรา, ยกเลิก 112 มาวางไว้บริเวณหน้าศาลโดยไฟ จตุภัทร์ บุญภัทรรักษา แกนนำกลุ่มทะลุฟ้าได้เป็นตัวแทนอ่านแถลงการณ์ในวันนั้น (thematter ก ออนไลน์, 2566) ต่อมาเพื่อสนับสนุน 3 ข้อเรียกร้องของ ตะวันแบม วันนี้ (31 มกราคม 2566) คณะราษฎรยกเลิก ม.112 (ครย.) จึงเดินทางมาที่พรรคเพื่อไทย เพื่อยื่นหนังสือและยื่น 3 ข้อเรียกร้องกับทางพรรค ขอให้พรรคแสดงจุดยืน และขออย่าให้การเสียสละของ 2 นักกิจกรรมสูญเปล่า ระหว่างกิจกรรมมีผู้ชุมนุมร่วมถือป้ายที่มีข้อความหลากหลาย เช่น “ยกเลิก 112 ฉลองแลนด์สไลด์” “คืนความยุติธรรมให้คนเสื้อแดง” เป็นต้น โดย ครย. ที่ประกอบด้วยกลุ่มทะลุวัง, โมกหลวง, 24 มิถุนาประชาธิปไตย, และเครือข่ายแรงงานเพื่อสิทธิประชาชน ชี้ว่า ตั้งแต่มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้ปฏิรูปสถาบันช่วงปี 2563 เป็นต้นมา รัฐบาลและกระบวนการยุติธรรมลดทอนเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นผ่านการดำเนินคดีด้วย ม. 112 และ ม.112 ส่งผลให้มีผู้ต้องหาคดีการเมืองมากมาย (thematter ข ออนไลน์, 2566)

ต่อมานักเคลื่อนไหวทางการเมืองกลุ่มทะลุวัง อดีตผู้ต้องหาคดีมาตรา 112 ที่อายุน้อยที่สุดในประเทศไทย เธอถูกแจ้งจับโดยนายอานนท์ กลิ่นแก้ว หนึ่งในสมาชิกหลักของศูนย์รวมประชาชนปกป้องสถาบัน ซึ่งในตอนนั้นเธอมีอายุเพียง 14 ปี นามว่า “หยก” เริ่มเป็นที่รู้จักขึ้นในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลายอย่าง รวมไปถึงการเคลื่อนไหวของกลุ่มนักเรียนทั่วประเทศ โดยหยกได้มีส่วนในการเข้าร่วมกิจกรรมมากมาย อย่างงานรำลึกถึงการจากไปของ ‘วัฒน์ วรรลยางกูร’, ราษฎรไล่ตุ๋ และ 13 ตุลาคมว่าสายฝนจะพาล่องไป จากการร่วมกิจกรรมทางการเมือง หยกเริ่มมีบทบาทในการก่อตั้ง ‘นักเรียนล้มฯ’ พร้อมเคลื่อนไหว 3 นโยบายหลักคือ ให้ประชาชนอายุ 15 ปี มีสิทธิเลือกตั้ง, ปลดแอกกัญชาเสรี และ นโยบายข้อ 3 ไฟเย็น การจับกุมตัวหยก เริ่มต้นขึ้นหลังจากเหตุการณ์ที่ ‘นายบังเอิญ’

พ่นคำว่า 112 ลงบนกำแพงวัดพระแก้ว ซึ่งหยกได้ไปติดตามข่าวการจับกุมและให้กำลังใจ บังเอิญ ทว่าตำรวจกลับรวบตัวเธอไปด้วยอีกรายจากกรณีหมายจับ 112 ก่อนหน้านี้ ทั้งยังแจ้ง ข้อหา 368 เพิ่ม ฐานไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเจ้าพนักงาน หยกถูกควบคุมตัวไว้ที่บ้านปราณี จ. นครปฐม นานกว่า 51 วัน ก่อนจะถูกปล่อยออกมาในสภาพที่เต็มไปด้วยผื่นแดงคันทั่วแผ่นหลัง โดยในระหว่างนั้นหยกได้โดนคนในโซเซียลข่มขู่ทำร้ายร่างกายและฆาตกรรมหลายต่อหลายครั้ง วันที่ 19 พ.ค.66 หยกมอบตัวเข้าเรียน ม.4 โดยมีบ๊อง เนติพร ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง โดยต่อมา เธอเริ่มทำสัณห์ แต่งชุดไปรเวทไปโรงเรียนเพื่อเรียกร้องสิทธิในการแต่งกาย และเสรีทรงผม จน ถูกครูเรียกพบและให้ลาออกโดยไม่บอกเหตุผล พร้อมทั้งจะคืนค่าเทอมให้ ต่อมาวันที่ 14 มิ.ย. 66 ทางโรงเรียนได้ออกแถลงการณ์ว่าหยกไม่มีสถานะเป็นนักเรียน เพราะไม่มีผู้ปกครองตาม สายเลือดมามอบตัวตามกำหนด และต่อมาได้ออกแถลงการณ์อีกครั้งในวันที่ 17 มิ.ย.66 ว่า หยกไม่มีสถานะเป็นนักเรียน เพราะการมอบตัวไม่เป็นไปตามเงื่อนไข จากนั้นหยกได้เข้าร่วม กิจกรรมเคลื่อนไหวทางการเมืองมาเรื่อยๆ โดยมีบ๊องเป็นคนคอยซัพพอร์ต ซึ่งล่าสุด หยก บ๊อง และกลุ่มมือบะลวัก ได้บุกป่วนการแถลงจัดตั้งรัฐบาลระหว่างพรรคเพื่อไทย กับพรรคภูมิใจ ไทย ที่ทำการพรรคเพื่อไทย จนทำให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ถึงความก้าวร้าวที่เกิดขึ้นกัน อย่างมาก (อีจัน ออนไลน์, 2566)

ผู้สื่อข่าวรายงานว่า ตามที่ได้มีการจัดงานเปิดตัว ขบวนการนักศึกษาแห่งชาติ (Pelajar Kebangsaan) เมื่อวันที่ 7 มิ.ย.ที่ห้องประชุมศรีวิงสา คณะรัฐศาสตร์ มอ.ปัตตานี โดยภายใน งานได้มีการกล่าวปาฐกถาพิเศษหัวข้อ “การกำหนดอนาคตตนเองกับสันติภาพปาตานี” รวมทั้ง ได้มีการจัดพิมพ์บัตรเพื่อร่วมแสดงความเห็นผ่านสื่อโซเชียลในประเด็น “ให้ประชาชนปาตานี สามารถออกเสียงประชามติแยกตัวเป็นเอกราชได้อย่างถูกกฎหมาย” ซึ่งได้สร้างความวิตก กังวลและตื่นตระหนกของประชาชนในสังคมอย่างกว้างขวาง ต่อมา กอ.รมน.ภาค 4 สน. ได้เข้า ทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงและข้อมูลเชิงลึกอย่างรอบด้านแล้วพบว่า มีหลายประเด็นที่ ล่อแหลมหมิ่นเหม่และอาจเข้าข่ายต่อการละเมิดหลักกฎหมาย (เดลินิวส์ ออนไลน์, 2566) ต่อมาวันที่ 7 ส.ค. 2566 เมื่อเวลา 17.00 น. ที่พรรคเพื่อไทย มวลชนกลุ่มทะลวง นำโดย ทานตะวัน ตัวตุลานนท์ หรือตะวัน ธนลภย์ หรือหยก และบ๊อง เนติพร ได้เดินทางมายังบริเวณ หน้าพรรคเพื่อไทยเพื่อพยายามขัดขวางการแถลงข่าวตั้งรัฐบาลระหว่างพรรคเพื่อไทยและพรรค ภูมิใจไทย (voicetv ออนไลน์, 2566) จากความเคลื่อนไหวทางการเมืองของขบวนการ นักศึกษาในขณะนี้นำมาซึ่งจุดเปลี่ยนสำคัญของหน้าประวัติศาสตร์การเมืองของไทย ที่ทำให้

บรรดากลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ออกมาแสดงออกทางการเมืองผ่านการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยและการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์อย่างต่อเนื่องจนถึงขณะนี้

วิเคราะห์ความเคลื่อนไหวทางการเมืองของขบวนการนักศึกษาในปี พ.ศ.2557 - 2566

เหตุผลที่ขบวนการนักศึกษาออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองนั้น สาเหตุมาจากการทำรัฐประหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จากรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ซึ่งเป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดย พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรัฐประหาร ภายหลังการยึดอำนาจนั้นรัฐบาล คสช. ได้บังคับใช้กฎหมายความมั่นคงอย่างเข้มข้นเช่น การห้ามชุมนุมทางการเมือง การใช้กฎอัยการศึก โดยเฉพาะการใช้มาตรา 44 ที่มีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เสรีภาพ และไม่เป็นประชาธิปไตย นอกจากนี้ ปมปัญหาของรัฐธรรมนูญปี 2560 ที่ฝ่ายนักการเมืองมองว่าไม่เป็นประชาธิปไตย เริ่มจากการออกกฎหมายให้ ส.ว. ที่ตัวเองเป็นคนแต่งตั้ง 250 คน มีส่วนร่วมในการเลือกนายกรัฐมนตรี ทำให้อำนาจการต่อรองในการจัดตั้งรัฐบาลมาอยู่กับพรรคพวกตัวเอง แม้ฝั่งตรงข้ามได้ ส.ส. มากกว่าก็ตาม ผวนกับปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางสังคม และการเมืองที่หมักหมมมานาน ปัญหาเหล่านี้นำมาซึ่งความระส่ำระสายทางสังคม ทำให้เกิดความตึงเครียดกับกลุ่มที่เคลื่อนไหวนำมาสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มนักศึกษาที่รวมตัวกันแบบหลวม ๆ ได้แสดงออกถึงการต่อต้านรัฐประหารในเชิงสัญลักษณ์เช่น การจุดเทียน การชูสามนิ้วอันเป็นสัญลักษณ์ที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง “เดอะฮังเกอร์เกมส์” เพื่อสื่อถึงการอารยะขัดขืนและการกดขี่ข่มเหง ซึ่งปรากฏว่าการชูสามนิ้วได้รับความนิยมมาก ต่อมาได้มีการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ที่มีสีสันมากขึ้น เช่น การนัดกินแซนด์วิช การอ่านหนังสือเรื่อง 1984 ของ จอร์จ ออร์เวลล์ การเปิดเพลงชาติฝรั่งเศส เป็นต้น

การเกิดขึ้นของขบวนการนักศึกษาเริ่มจากความไม่พอใจของนักศึกษา เยาวชน ที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเวลานี้ พวกเขาเติบโตมาในช่วงที่มีการรัฐประหาร คสช. ปี 2557 ที่ผ่านมามพวกเขาก็อยู่กับยุค คสช. มา 5 ปี เหมือนเป็นการอยู่ด้วยความอดทน จนมีการเลือกตั้งแล้วปี 2562 และคิดว่าการเลือกตั้งจะนำไปสู่โอกาสในการใช้สิทธิของพวกเขา เพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศไปในทิศทางใหม่ แต่สิทธิและเจตนารมณ์ของพวกเขาถูกบิดเบือน ถูกโคลนล้มโดยฝ่ายที่ต้องการสืบทอดอำนาจ ความไม่พอใจนี้จึงถูกปะทุออกมา บวกกับพวกเขาเริ่มเห็น

ว่าการปล่อยให้ประเทศยังเป็นอยู่แบบนี้ ความสำเร็จประสิทธิภาพในการบริหารประเทศทั้งเรื่อง เศรษฐกิจ สังคม ความเหลื่อมล้ำ ความสำเร็จประสิทธิภาพดังกล่าวมันกระทบกับอนาคตของพวกเขา พวกเขาเห็นความจำเป็นของการสืบทอดอำนาจที่มันกระทบกับพวกเขา จากนั้นการยุบพรรคอนาคตใหม่ดังกล่าวอาจเป็นแค่จุดเริ่มของการเคลื่อนไหว แต่จริงๆ แล้วเรื่องนี้มีความมาจากความไม่พอใจที่บ่มเพาะมาก่อน แต่พอมีประเด็นยุบพรรค มันเหมือนกับเป็นการจุดชนวนความไม่พอใจที่สะสมอยู่ทำให้เกิดการแสดงออก เวลาแก่นำนักศึกษากล่าวปราศรัยบนเวทีบนรถกระจายเสียง โดยเฉพาะการให้ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อย่างเฟสบุ๊ก ทวิตเตอร์ เพื่อปลุกเร้าผู้ร่วมอุดมการณ์ ให้เกิดความเกลียดชัง นำมาสู่การเคลื่อนไหวต่อสู้และเปลี่ยนแปลงแบบที่กลุ่มตนต้องการ ซึ่งเนื้อหาที่เขาพูดมีหลายเรื่อง โดยเฉพาะในเรื่องการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ ความสำเร็จประสิทธิภาพของรัฐบาล ความไม่เป็นประชาธิปไตย และการพูดเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับกลุ่มของตน จากสาเหตุที่กล่าวมาก่อให้เกิดกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองชื่อว่า เยาวชนปลดแอก โดยมีแก่นนำเป็นทั้งนิสิต นักศึกษา นักเคลื่อนไหวภาคประชาชน เจ้าหน้าที่องค์กรสิทธิมนุษยชน นักร้อง นักดนตรี ทนายความ อาทิจ นายพริษฐ์ ชิวารักษ์ น.ส. จุฑาทิพย์ ศิริขันธ์ นายภาณุพงศ์ จาดนอก นายทัตเทพ เรืองประไพกิจเสรี นายอานนท์ นำพานายจตุภัทร์ บุญภัทรรักษา และ น.ส.ปณัสยา สิทธิจิรวัฒนกุล เป็นต้น เห็นได้ว่า ความเป็นกลุ่มก้อนช่วยสร้างความรู้สึกร่วมที่ให้อลังการความกระตือรือร้น การตื่นตัว และกระฉับกระเฉง เป็นขวัญกำลังใจที่เกิดจากความเชื่อมั่นศรัทธาในสิ่งที่บุคคลภายในกลุ่มเชื่อมั่นในอุดมการณ์ และข้อเรียกร้องของกลุ่ม

นิสิตนักศึกษาปัจจุบันเติบโตมาในยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีกระแสเสรีนิยมประชาธิปไตยเป็นกระแสหลัก เมื่อพวกเขาตื่นตัวทางการเมืองครั้งแรก ก็มีอุดมการณ์เป็น “เสรีนิยมและประชาธิปไตย” อย่างชัดเจนแต่ต้น มีเพียงส่วนน้อยที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดที่ปฏิเสธเสรีนิยม นอกจากยังทำให้พวกเขามีลักษณะก้าวหน้า มีความชอบธรรม ได้รับความสนับสนุนจากประชาชนและจากประชาคมโลก ในส่วนของจุดยืนต่อการเคลื่อนไหวของกลุ่มเยาวชนปลดแอก และแนวร่วมผู้มีอุดมการณ์ประชาธิปไตยเรียกร้อง สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค เท่าเทียมกัน จึงมีความเห็นร่วมกันว่า ขอเสนอข้อเรียกร้องต่อรัฐบาลผ่านหลักการเคลื่อนไหว 3 ข้อเรียกร้อง 2 จุดยืน และ 1 ความฝัน ประกอบด้วย รัฐบาลต้อง ‘หยุดคุกคามประชาชน’ ที่ออกมาใช้สิทธิและเสรีภาพตามหลักการประชาธิปไตย รัฐบาลต้อง ‘ร่างรัฐธรรมนูญใหม่’ ที่มาจากเจตจำนงของประชาชน เพื่อประโยชน์แก่สาธารณชนอย่างแท้จริง และรัฐบาลต้อง ‘ยุบสภา’ เพื่อ

เปิดทางให้ประชาชนสามารถแสดงเจตจำนงในการเลือกผู้แทนของตนได้อีกครั้ง บนหลักของ 2 จุดยืนคือ ต้องไม่มีการทำรัฐประหาร และต้องไม่มีการจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ และอีก 1 ความฝัน ที่กลุ่มเยาวชนปลดแอกหวังให้เกิดขึ้นในประเทศไทยคือ การมี “ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ” อย่างแท้จริง (The Standard Team, 2563)

จากนั้นหากพูดถึงการจัดชุมนุมคงไม่มีใครสามารถนึกภาพออกว่า การนัดชุมนุมล่วงหน้าไม่ถึง 1 วัน หรือก่อนหน้าไม่กี่ชั่วโมงจะทำให้เกิดการชุมนุมที่คนเข้าร่วมหลักหลายพันคนได้ หากพิจารณาตลอดทั้งปี การจัดชุมนุมของกลุ่มเยาวชนปลดแอก ได้ใช้กลยุทธ์ที่สร้างกระบวนการชุมนุมแบบใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์ชาติไทย กลยุทธ์จัดชุมนุมต่างๆ ของเยาวชนไม่ได้พัฒนามาจากธรรมชาติของการชุมนุมโดยตัวมันเองเสียทีเดียว แต่เกิดจากการเลียนแบบการเคลื่อนไหวของนักศึกษาในประเทศฮ่องกงและพยายามแหวกข้อจำกัดการปิดกั้นการชุมนุมของเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้กลุ่มผู้จัดชุมนุมต้องจัดวิธีใหม่ๆ เพื่อรับมืออยู่ตลอดเวลา โดยสิ่งที่เป็นตัวแปรสำคัญในศึกครั้งนี้ก็คือ โซเชียลมีเดีย การที่ขบวนการเคลื่อนไหวจำนวนมากหันมาใช้สื่อออนไลน์ แชร์ต่อ ขยายการเข้าถึงและด้วยปัจจัยทางหลักจิตวิทยา (เห็นถึๆ ได้ยินซ้ำๆ) ผสมกับความคิด ความเชื่อส่วนตัวที่สอดคล้องไปในทางเดียวกัน ทำให้เกิด “ไวรัล” และแรงจูงใจได้อย่างง่ายดาย โดยเฉพาะ เฟสบุ๊ก (Facebook) และทวิตเตอร์ (Twitter) ในการระดมทรัพยากรและระดมคนให้เข้าร่วมในขบวนการเคลื่อนไหว นำมาสู่รูปแบบการชุมนุมแบบดาวกระจาย ประกาศให้ทุกคนเป็นแกนนำ ไม่ต้องยึดโยงกับแกนนำ (ตัวจริง) จัดรูปแบบกิจกรรมการชุมนุมตามเสียงโหวตจากสมาชิกผ่านโซเชียลมีเดีย โดยเปรียบเทียบกับหลักการของเทคโนโลยีบล็อกเชน ก็มีแนวโน้มที่จะทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเหล่านี้มียุทธศาสตร์และกลยุทธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันมากขึ้น โดยในปัจจุบันการเข้าร่วมในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นผ่านการปรากฏตัวในการเดินขบวนตามท้องถนนหรือการประท้วงเสมอไป แต่สามารถเกิดขึ้นผ่านการมีส่วนร่วมในโลกออนไลน์ หมายถึง การกดถูกใจ (like) กดแชร์ (share) การแสดงความคิดเห็น (comment) ในเฟสบุ๊ก หรือการรีทวีต (retweet) ในทวิตเตอร์ด้วย (ภาณุภัทร จิตเที่ยง, 2560)

สถานการณ์ของผู้ชุมนุมในนามกลุ่ม “ราษฎร” หรือชื่ออื่นก่อนหน้านั้นตั้งแต่ต้นปี 2564 เป็นต้นมา เข้าสู่โหมดแห่งความยากลำบากอย่างแท้จริง จนอาจเรียกได้ว่าเป็นช่วงขาลงเช่นเดียวกับผู้ชุมนุมในฮ่องกงที่เรียกร้องประชาธิปไตย ในเมื่อยังไม่อาจไปสู่ชัยชนะตามเป้าหมายได้ ก็กลายเป็นต้องเผชิญกับคดีความจำนวนมากที่เจ้าหน้าที่รัฐจัดเต็มให้

หลากหลายข้อหาเพิ่มขึ้นแทบทุกครั้งที่จัดชุมนุม ชีตเส้นชะตากรรมให้แก่นาบางรายต้องเข้าเรือนจำ ขำร้ายผู้ชุมนุมที่โกรธแค้น หรือรวมไปถึงมือที่สาม ที่ลุกขึ้นก่อปฏิบัติการใช้ความรุนแรงในการเคลื่อนไหวจนสูญเสียสันติวิธีไปในที่สุด เวลานี้ที่ผู้ชุมนุมราษฎรมีจำนวนลดน้อยลงต่างกับการเคลื่อนไหวในปี 2563 อย่างสิ้นเชิงเห็นได้ชัด เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของผู้เข้าร่วมขบวนการนักศึกษาลดลง อาทิ การที่ผู้ชุมนุมก่อวุ่นสร้างสถานการณ์ทั้งการปาประทัดยักษ์ และสิ่งของต่าง ๆ นานาที่ขว้างปาเข้าไปใส่เจ้าหน้าที่ตำรวจขณะมีการปะทะจนมีผู้ได้รับบาดเจ็บจนสูญเสียสภาพการเคลื่อนไหวแบบสงบ สันติ ปราศจากอาวุธ และเมื่อมีความรุนแรงเกิดขึ้น ย่อมเป็นธรรมดาที่ผู้ชุมนุมจะลดลงด้วยความกลัวเหตุปะทะ และสถานการณ์ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่เป็นอยู่ ย่อมเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่คนจะไม่มาชุมนุมด้วยความกลัวโรค และยังเสี่ยงต่อการถูกดำเนินคดีตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน รวมถึงความไม่เป็นเอกภาพภายในขบวนการทั้งเรื่องการระดมทุนที่ไม่มีความโปร่งใสทำให้เกิดความสงสัยที่หาข้อสรุปไม่ได้ อีกทั้งอุดมการณ์ ข้อเรียกร้องที่ขัดแย้งกันภายในกลุ่มที่ทำให้ผู้ชุมนุมราษฎรต้องตกอยู่ในสภาพเปลี่ยงพล้ำขนาดนี้ แต่สิ่งที่ถูกเน้นย้ำในการเคลื่อนไหวกลับกลายเป็นการ “หมกมุ่น” อยู่กับข้อเรียกร้องปฏิรูปสถาบันกษัตริย์มากจนเกินไปอย่างเห็นได้ชัด ทั้งที่รัฐบาลเองก็มีเรื่องลบให้พูดถึงไม่น้อย อีกทั้งการแก้ไขรัฐธรรมนูญก็ไม่สำเร็จ กลับแทบไม่ได้รับการเอ่ยถึงในที่ชุมนุม ท้องแต่ศาลายกเลิกมาตรา 112 เมื่อประเด็นการเคลื่อนไหวถูกขบขันเข้าสู่มุมแคบลง การขยายแนวร่วมก็ย่อมลำบาก ขำร้ายยังเกิดการทะเลาะกันเอง ทัวรลงกันเองในโซเชียลมีเดียหลายต่อหลายครั้งที่เห็นต่างกัน จากสาเหตุดังกล่าวสามารถเห็นอะไรหลายอย่างที่ย่อมเป็นผลกระทบอันสำคัญต่อขบวนการนักศึกษา จนนำไปสู่การถดถอย และห่างไกลจากชัยชนะออกไปทุกที

สรุป

ขบวนการนักศึกษาออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองครั้งแรกที่เด่นชัดตั้งแต่ พ.ศ.2500 ผ่านการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมาหลายครั้ง ล้มลุกคลุกคลานในการเรียกร้องประชาธิปไตย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังคงเกิดการรัฐประหาร พ.ศ.2557 นั้น สาเหตุมาจากอำนาจทั้งสองระหว่างอำนาจเลือกตั้งของประชาชน กับ อำนาจพิเศษของกองทัพ ปัญหาสำคัญก็คือ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของเหล่านักการเมืองที่เข้ามาสู่อำนาจร่วมมือกับข้าราชการบางกลุ่ม ที่ขยายตัวอย่างมหาศาล จนทำให้ฝ่ายอำนาจพิเศษ สามารถใช้เป็นข้ออ้างในการเข้าทำรัฐประหารได้อยู่เสมอมาจนถึงปัจจุบัน จากการรัฐประหารนี้นำมาสู่การเคลื่อนไหวทาง

การเมืองในปัจจุบันเริ่มจากความไม่พอใจของนักศึกษาจากการรัฐประหาร พ.ศ.2557 จนกระทั่งมีการเลือกตั้งในปี 2562 และคิดว่าการเลือกตั้งจะนำไปสู่การใช้สิทธิ เพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศไปในทิศทางใหม่ แต่สิทธิและเจตนารมณ์ของพวกเขาถูกบิดเบือน ถูกโคลน ล้มโดยฝ่ายที่ต้องการสืบทอดอำนาจ ความไม่พอใจนี้จึงถูกปะทุออกมา จากนั้นเกิดการยุบ พรรคอนาคตใหม่ ทำให้มีนักศึกษาออกมารวมตัวกันเคลื่อนไหวแบบ แพลกซ์ม็อบ ก่อนที่ สถานการณ์โควิด 19 จะมาหยุดการเคลื่อนไหว ต่อมาสถานการณ์โรคระบาดตีสั้นนักศึกษา ก็เริ่มกลับมาชุมนุม โดยมีแกนนำปราศรัยปลุกเร้าผู้ร่วมชุมนุมผ่านเวทีบนท้องถนน และโซเชียล มีเดีย เพื่อให้เกิดความเกลียดชัง นำมาสู่การเคลื่อนไหวต่อสู้และเปลี่ยนแปลงแบบที่กลุ่มตน ต้องการ จากนั้นความเป็นกลุ่มก้อนจำนวนมากช่วยสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ร่วมชุมนุมเกิด ความฮึกเหิม มีอารมณ์ร่วม พร้อมทำในสิ่งที่แกนนำสั่ง จึงเกิดข้อเรียกร้องที่มาจากอุดมการณ์ ของผู้ร่วมชุมนุม อาทิ การให้นายกลาออก ไม่คุกคามประชาชน รวมถึงการปฏิรูปสถาบัน ผ่าน อุดมการณ์ ประชาธิปไตย ที่ว่าด้วยเรื่อง สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกัน ในส่วนการระดมทรัพยากรและระดมคนให้เข้าร่วมในขบวนการเคลื่อนไหว นำมาสู่รูปแบบการ ชุมนุมแบบดาวกระจาย ประกาศให้ทุกคนเป็นแกนนำ ไม่ต้องยึดโยงกับแกนนำ ผ่านสื่อสังคม ออนไลน์ คือ โซเชียลมีเดีย ซึ่งเป็นยุทธวิธีที่ขบวนการนักศึกษานำมาใช้ เช่น การให้ข้อมูล การ นัดชุมนุม การกดถูกใจ กดแชร์ การแสดงความคิดเห็น ในเฟสบุ๊ก หรือการรีทวีต ในทวิตเตอร์ เป็นต้น แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตาม จนถึงปัจจุบันการเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาก็ยังมิได้รับ การตอบสนองต่อข้อเรียกร้องที่เกิดขึ้น ทางรัฐบาลเองก็ยังคงมิได้มีท่าทีจริงจังในการแก้ไข ปัญหาดังกล่าวที่ทางขบวนการได้นำเสนอ จึงทำให้ทางขบวนการยังคงมีการเคลื่อนไหวเชิง สัญลักษณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อเดินไปสู่เป้าหมายและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ได้ตั้งไว้ และเริ่ม ยกระดับเข้าสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองนำไปสู่สถานการณ์ในขณะนี้

เอกสารอ้างอิง

- กฤติยา ยิ่งยืน. (2549). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิต นักศึกษา ในวิกฤตการณ์ทาง การเมืองยุคปลายรัฐบาลทักษิณ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉันทนา ธัญญะเศรษฐ์. (2530). ขบวนการนักศึกษาไทยกับการพัฒนาประชาธิปไตย. ใน ปริญญารัฐศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เดลินิวส์ ออนไลน์. (2566). กอ.รมน.ภาค 4 สน.แจ้งกรณีขบวนนักศึกษาแห่งชาติจัดปฐกฐา พิเศษ . เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.dailynews.co.th/news/2419046/>.
- เดลินิวส์. (2566). แฟลชม็อบ “อนาคตใหม่” คึกคักตะโกนรับ “ธนารัฐ” เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.dailynews.co.th/politics/746886>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2566). เส้นทางชุมนุม 2563-2564 ปรากฏการณ์การปลดแอกของประชาชนในนามราษฎร. เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2566 จาก <https://plus.thairath.co.th/topic/speak/100117>.
- บีบีซีนิวส์. (2566). แฟลชม็อบนักศึกษาถึงชุมนุมใหญ่ของ “คณะราษฎร 2563” ลำดับเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองปี 2563. เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-54741254>.
- ประชาไท ก ออนไลน์. (2566). ปชช.จัดงานวางดอกไม้-ยื่น หยุต ชัง' ให้กำลังใจ ร้องสิทธิประกันตัวให้ผู้ถูกคุมขังจากคดีการเมือง. เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2566 จาก <https://prachatai.com/journal/2022/05/98500>.
- ประชาไท ข ออนไลน์. (2566). 'ยื่น หยุต ชัง' ครั้งที่ 120 ร้องสิทธิประกันตัว หลังศาลสั่งจำคุกนักกิจกรรม 2 ปี ใส่ชุดไทยร่วมม็อบ. เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2566 จาก <https://prachatai.com/journal/2022/09/100486>
- ประภาพร สีหา. (2560). ความขัดแย้งทางการเมืองกับรัฐประหารปี พ.ศ. 2557. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์, 4(2), 148.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2566). ขบวนเสด็จ “พระราชนิ-พระองค์ที่” ถูกม็อบชูสามนิ้วล้อมข้างท่าเนียบ . เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2566 จาก <https://mgronline.com/online/section/detail/9630000104930>.
- ภาณุภัทร จิตเที่ยง. (2560). เหยี่ยสองด้านของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เจาะลึก Social Movement กับ ภาณุภัทร จิตเที่ยง. เรียกใช้เมื่อ 7 สิงหาคม 2566 จาก <https://thematter.co/social/two-side-of-social-movement/41000>.
- มณีนัย ทองอยู่. (2557). แนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาว่าด้วยขบวนการทางสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- มติชนสุดสัปดาห์. (2566). ปรัชญา นงนุช. (2564). ประมวลการเคลื่อนไหว “คณะราษฎร” ตลอดปี 2563 สู่สถานการณ์ท้าทายปี 2564. เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.matichonweekly.com>.
- กรุงเทพธุรกิจ ออนไลน์. (2564). ม็อบราษฎร พร้อมบุก ตั้งเงื่อนไขปลุกม็อบรอบใหม่. เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2566 . จาก <https://www.bangkokbiznews.com/politics/921304>.
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน ออนไลน์. (2566). Recap สถานการณ์ผู้ต้องขังคดีการเมืองในรอบปี 2565: 47 คนถูกขัง 11 คนประท้วงด้วยชีวิต 4 คนถูกขังยาวนานทุบสถิติ ด้านนักโทษเด็ดขาดเพิ่มขึ้นถึง 4 ราย. เรียกใช้เมื่อ 7 สิงหาคม 2566 จาก <https://tlhr2014.com/archives/51924>.
- สงกรานต์ รัตน์พลที. (2561). ผลกระทบจากรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 ต่อการเคลื่อนไหวของกลุ่ม “ดาวดิน”. วารสารการเมืองการปกครอง, 9(2), 95.
- สมชัย แสงภูมิ และคณะ. (2562). นักศึกษากับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในวันครบรอบ 1 ปี การทำรัฐประหารของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา. วารสาร Veridian E Journal, 12(1), 1089.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2548). การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- อีจัน ออนไลน์. (2566). รู้จัก ‘หยก ทะลุวัง’ อดีตผู้ต้องหาคดี ม.112 ที่อายุน้อยที่สุดในไทย. สืบค้นวันที่ 7 สิงหาคม 2566. เรียกใช้เมื่อ 7 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.ejan.co/general-news/ss6wq2z1e3>.
- Blumer, Herbert. (1969). Collective Behaviour. In A.Mcclung-Lee (ed.) Principles of Sociology. Newyork: Barnes and Noble.
- Giddens, Anthony. (2001). Sociology. 4th edition. Cambridge: Polity Press.
- Mop Data Thailand ออนไลน์. (2566). สถานการณ์การชุมนุมและการคุกคามจากการชุมนุมและแสดงออก ประจำเดือนมกราคม 2565. เรียกใช้เมื่อ 7 สิงหาคม 2566 จาก <https://blog.mobdatathailand.org/2022-01.html>.
- Robertson, Ian. (1988). Sociology. Third edition. Newyork: Worth publisher, Inc.

Tarrow, Sydney. (1998). Power in Movement. Cambridge: Cambridge University Press.

The Standard Team. (2566). คณะประชาชนปลดแอก แกล้ง 3 ข้อเรียกร้อง 2 จุดยืน 1 ความฝัน ก่อนชุมนุมใหญ่ 16 ส.ค. นี้. เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2566 จาก <https://thestandard.co/free-people-rally-for-democracy-120863/>.

Thematter ก ออนไลน์. (2566). นักกิจกรรมจัด ‘ยื่น หยุด ชัง’ ยื่นหนังสือถึงศาลเรียกร้องให้ปล่อยผู้ต้องหาคดีการเมืองทุกคดี. เรียกใช้เมื่อ 7 สิงหาคม 2566 จาก <https://thematter.co/brief/195709/195709>.

thematter ข ออนไลน์. (2566). ‘แกนนำเพื่อไทยก็เคยโดน ม.112’ คณะราษฎรยกเลิก ม.112 ขอเพื่อไทยสนับสนุนข้อเรียกร้องของตะวันแบม. เรียกใช้เมื่อ 7 สิงหาคม 2566 จาก <https://thematter.co/brief/195827/195827>.

voicetv ออนไลน์. (2566). กลุ่มทะลุวัง จัดมีอบบุงกพรรคเพื่อไทยขวางกับจัดตั้งรัฐบาลร่วม 'ภู มิ ใจ ไท ย . เรีย ก ใช้ เมื่ อ 7 สิ ง ห า ค ม 2 5 6 6 จ า ก <https://voicetv.co.th/read/2OgSPNbip>